

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Πτυχιακή διατριβή

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙΠΛΩΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Αγγελική Παύλου

Λεμεσός 2012

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΥΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ

Πτυχιακή διατριβή

ΜΕΛΕΤΗ ΕΠΙΠΛΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ
ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ

Αγγελική Παύλου
Επιβλέπουσα καθηγήτρια
Εύα Κοραή

Λεμεσός 2012

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Αγγελική Παύλου, 2012

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής διατριβής από το Τμήμα Εφαρμοσμένων Τεχνών και Επικοινωνίας του Τεχνολογικού Πανεπιστημίου Κύπρου δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την καθηγήτρια μου Εύα Κοραή για τις συζητήσεις μας, τις παρατηρήσεις, τις συμβουλές και την αμέριστη συμπαράσταση της. Αυτά μου έδωσαν δύναμη και κίνητρα για να φτάσω μέχρι εδώ. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τον πατέρα μου Στέλιο, για τη σημαντική βοήθεια του στο πρακτικό μέρος της Πτυχιακής μου εργασίας και την αδελφή μου Αναστασία για την υποστήριξη και τη συντροφιά της καθ' ολη τη διάρκεια της εργασίας μου...

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στη πτυχιακή μου εργασία ερεύνησα και ανάλυσα τη μελέτη σχεδιασμού και τρόπου κατασκευής της επίπλωσης της παραδοσιακής Κυπριακής κατοικίας. Βασίστηκα κυρίως στις παραδοσιακές Κυπριακές κασέλες του 19ου και 20ου αιώνα. Στη συνέχεια δημιουρήσα ένα νέο design επίπλου, που έχει προκύψει από τη συγκεκριμένη μελέτη και την καθεαυτή παραγωγή του. Σε πρώτο στάδιο, η έρευνα έγινε μέσα από επισκέψεις σε περιοχές της Κύπρου όπου φωτογραφήθηκαν και συλλέχθηκαν πληροφορίες για την Κυπριακή παραδοσιακή επίπλωση. Ταυτόχρονα πήρα περαιτέρω πληροφορίες απο άτομα που ασχολούνται με την ιστορία των Κυπριακών επίπλων, καθώς επίσης και δεδομένα από βιβλιογραφία της Κυπριακής λαϊκής τέχνης της εποχής και κυρίως της τέχνης του ξύλου, απ' το οποίο κατασκευάστηκαν τα πλείστα παραδοσιακά έπιπλα και αντικείμενα 19ου και 20ου αιώνα.

Στη συνέχεια, έχοντας εις γνώσιν στοιχεία από τη μελέτη της Κυπριακής παραδοσιακής επίπλωσης, ερεύνησα το μοντέρνο στυλ που επικρατεί στις σημερινές κατοικίες και προχώρησα στον δικό μου σχεδιασμό ενός καινούργιου προϊόντος – επίπλου, το οποίο είναι λειτουργικό στο χώρο, προσαρμόζεται στις ανάγκες ενός σύγχρονου κόσμου και στη διακόσμηση μιας σύγχρονης κατοικίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ.....	vii
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ix
ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ.....	x
1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	xi
2 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	1
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2.2 ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΑΤΟΙΚΙΑ – ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	1
2.3 ΚΥΠΡΙΑΚΑ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΙΠΛΑ.....	2
3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΚΥΠΡΙΑΚΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΚΑΣΕΛΕΣ.....	6
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
3.2 ΚΑΣΕΛΕΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	7
3.3 ΣΥΜΒΟΛΑ, ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΜΟΤΙΒΑ.....	13
3.4 ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΚΑΣΕΛΑΣ.....	15
3.5 ΥΛΙΚΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΗΣ ΚΑΣΕΛΑΣ: ΞΥΛΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	16
3.6 Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	16

4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	19
5 ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ.....	20
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	20
5.2 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΕΠΠΛΟΥ.....	20
6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ/ ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	23
7 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ.....	25
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	26
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	27

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: Πουρό 19ου αιώνα.....	1
Εικόνα 2: Ξύλινα καλούπια για τύπωμα σε ψωμιά.....	2
Εικόνα 3: Κασέλα μεγάλου μεγέθους.....	3
Εικόνα 4: Δίφυλλο ερμαράκι τοίχου.....	3
Εικόνα 5: Βουπποσάνιδο για τοποθέτηση των ψωμιών.....	4
Εικόνα 6: Ξύλινο κρεβάτι και καρέκλα του τóρνου.....	4
Εικόνα 7: Κασέλα απλού τύπου.....	6
Εικόνα 8: Πρόσοψη κασέλας με ανάφλυφα μοτίβα.....	7
Εικόνα 9: Εργαλεία κατασκευής της κασέλας.....	7
Εικόνα 10: Κασέλα πρωτότυπου χαρακτήρα.....	8
Εικόνα 11: Πρόσοψη κασέλας με πλαίσιο από μοτίβα.....	8
Εικόνα 12: Εσωτερικό κασέλας – παρασέντουκο.....	9
Εικόνα 13: Κασέλα με έντονα χρώματα και καθαρά περιγράμματα.....	10
Εικόνα 14: Κασέτα, μικρού μεγέθους κασέλα.....	10
Εικόνα 15: Κασέλα διακοσμημένη με δικέφαλο αετό.....	11
Εικόνα 16: Κομμάτι κασέλας με το σύμβολο του Σταυρού.....	12
Εικόνα 17: Μικρή κασέλα από νατουραλιστικά σύμβολα.....	13
Εικόνα 18: Πρόσοψη κασέλας με γεωμετρικά σύμβολα.....	13

Εικόνα 19: Κασέλα διακοσμημένη από αρχιτεκτονικό μοτίβο.....	14
Εικόνα 20: “Σκαμπ-ανέβασμα” το νέο έπιπλο.....	20

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΤΕΠΑΚ.: Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Ιδιοκτ. : Ιδιοκτησία

ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ

Design	Σχεδιασμός
Βουπποσάνιδο	Σανίδα με τις κοιλότητες για τοποθέτηση ψωμιών
Ρόδακες	Σύμβολο από σχηματοποιημένα τριαντάφυλλα
Σεντούτζι	Παραδοσιακή κασέλα, μπαούλο (ρόδα)
Ταλιαδώρος	Κατασκευαστής και σκαλιστής παραδοσιακών κασελών

1 Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη επικεντρώνεται στα έπιπλα της Παραδοσιακής Κυπριακής κατοικίας κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα. Συγκεκριμένα, στόχος είναι η ενημέρωση και διερεύνηση του παλαιού παραδοσιακού σχεδιασμού των επίπλων και της χρήσης τους, σε σύγκριση με τα σημερινά δεδομένα μιας μοντέρνας κατοικίας και πως μπορούμε να εισάγουμε παραδοσιακά στοιχεία σε ένα νέο σχεδιασμό επίπλου.

Απώτερος σκοπός είναι να παρατηρηθεί εις βάθος ένα συγκεκριμένο παραδοσιακό έπιπλο ώστε να δοθούν στοιχεία τα οποία θα ενταχθούν στο επόμενο στάδιο της μελέτης, τον σχεδιασμό και κατασκευή επίπλου. Τα ερευνητικά ερωτήματα συνοψίζονται ως εξής:

Ποιά ήταν τα σημαντικότερα έπιπλα της Κυπριακής κατοικίας; Πώς αυτά χρησιμοποιούνταν; Ποιο ήταν το στυλ που επικρατούσε στο νησί; Ποιό ήταν το υλικό προέλευσης; Πώς έχουν εξελιχθεί; Πώς μπορούν να ενταχθούν σε μια σύγχρονη μοντέρνα κατοικία; Ποιές αλλαγές θα γίνουν;

Τα περισσότερα παραδοσιακά έπιπλα έχουν πλέον σταματήσει να παράγονται και μπορούν να βρεθούν μόνο σε κατοικίες χωριών της Κύπρου, περισσότερο ως διακοσμητικά. Ένα βασικό ζήτημα, είναι να διαπιστωθεί με ποιο τρόπο μπορούμε να εντάξουμε στοιχεία της παράδοσης, στο σύγχρονο κόσμο και τρόπο ζωής, μέσα από τα έπιπλα και τη χρησιμότητα τους.

Οι λόγοι για τους οποίους γίνεται η συγκεκριμένη μελέτη είναι τόσο προσωπικοί, όσο και επιστημονικοί. Οι προσωπικοί λόγοι της μελέτης στα παραδοσιακά Κυπριακά έπιπλα είναι οι εξής: α) μέσα απ' αυτά η φοιτήτρια μπορεί να μάθει περισσότερα για την παράδοση της Κύπρου και την εξελικτική πορεία στο χώρο του design των Κυπριακών σπιτιών γιατί η Κύπρος είναι ο τόπος καταγωγής της και β) θα την ενδιέφερε ιδιαίτερα να ασχοληθεί με την σχεδιαστική εξέλιξη και διαμόρφωση χώρου των κατοικιών. Οι επιστημονικοί λόγοι αφορούν στη μελέτη και στην ανάλυση δεδομένων του τρόπου με τον οποίο κατασκευάστηκε και εξελίχθηκε το παραδοσιακό έπιπλο στην Κύπρο.

Οι επόμενες παραγράφους αναφέρονται στη δομή και στο περιεχόμενο της παρούσας έρευνας.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάστηκε το θέμα της παρούσας εργασίας και τέθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που πρόκειται να απαντηθούν αφού πραγματοποιηθεί η έρευνα. Στη

συνέχεια, η φοιτήτρια επεξηγεί τους επιστημονικούς και προσωπικούς λόγους που την οδήγησαν στην υλοποίηση αυτής της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται βιβλιογραφικά στοιχεία που αφορούν στη κατασκευή και χρήση των επίπλων της Κυπριακής παραδοσιακής κατοικίας.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται στην έρευνα της παραδοσιακής Κυπριακής κασέλας, το έπιπλο το οποίο επιλέχθηκε για εις βάθος έρευνα και βάση για τον μετέπειτα σχεδιασμό και κατασκευή.

Στο τέταρτο κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για την υλοποίηση της έρευνας και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων. Στη συνέχεια, ακολουθεί περιγραφή των αποτελεσμάτων, βασισμένη στα δεδομένα που συλλέχθηκαν με βάση δύο ερευνητικούς άξονες: α) τον τόπο προέλευσης κάθε κασέλας και β) τον τρόπο κατασκευής και διακόσμησης της.

Ακολουθεί το κεφάλαιο της συζήτησης, το οποίο αναδεικνύει τις βασικότερες θεματικές ενότητες που αφορούν στο νέο σχεδιαστικό προϊόν, συνδέοντας δεδομένα από τη βιβλιογραφική και ερευνητική ανασκόπηση. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια γενικευμένη θεώρηση των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν εξ αρχής.

Στο έκτο κεφάλαιο εξάγονται τα συμπεράσματα της ερευνητικής εργασίας και παρουσιάζεται το σχεδιαστικό προτεινόμενο έπιπλο που θα κατασκευαστεί για παραγωγή.

Τέλος, το έβδομο κεφάλαιο αναφέρεται στις παρατηρήσεις της τελικής πρωτότυπης κατασκευής και τις αλλαγές που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν για την μετέπειτα εξελικτική πορεία.

2 Βιβλιογραφικά στοιχεία

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αποτελείται από μια ενότητα, με σκοπό την ανάλυση των βασικών μερών που απαρτίζουν το θέμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Η ενότητα αναφέρεται στη κατασκευή και χρήση των παραδοσιακών επίπλων της Κυπριακής κατοικίας και παρουσιάζει συνοπτικά τα είδη επίπλων που κυριαρχούσαν στο χώρο της κατοικίας και τα κέντρα παραγωγής που υπήρχαν στη Κύπρο.

2.2 Κυπριακή κατοικία – Ιστορική αναδρομή

Γύρω στο 1930, κύριο χαρακτηριστικό της Κύπρου, ήταν η υιοθέτηση νεοκλασικών στοιχείων. (βλ. Εικ. 1) Νέοι τύποι επίπλων εισήχθησαν στις Κυπριακές κατοικίες, όπως πιο επεξεργασμένα μπαούλα, τραπέζια με γυριστά πόδια, πουρό (μπουφές όπου διακοσμούσαν και φύλαγαν σκεύη της κατοικίας), σιδερένια κρεβάτια. (Μανρωμμatis, σελ. 13)

Αργότερα, η Τούρκικη εισβολή και η κατοχή του βόρειου τμήματος της Κύπρου ήταν ένα πλήγμα που ανέτρεψε βίαια την Κύπρο. Κοντά στο ανθρώπινο δράμα, σκληρός ήταν και ο απολογισμός της καταστροφής της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. (Παπαδημητρίου, σελ. 11)

Οι κάτοικοι της Κύπρου, φτιάχνοντας ξανά τα σπίτια τους, χρησιμοποιούσαν μια απλή δομή αρχιτεκτονικής, το «μακρινάρι», που αργότερα ονομάστηκε και «δίχωρο». Αυτός ο τύπος σπιτιού, ήταν διαμορφωμένος ώστε να λειτουργεί σαν στάβλος για τα ζώα αλλά και για να ζεί μια οικογένεια. Μέσα υπήρχε τζάκι, φούρνος για μαγείρεμα, ένα ράφι στον τοίχο που λεγόταν «σουβάντζα», κρεβάτι, μπαούλο όπου φυλάγονταν τα ρούχα και τραπέζι με καρέκλες.

Εικ. 1 Πουρό 19^{ου} αιώνα.
Νεοκλαστικό στυλ με διακοσμητικά
σχέδια.
Ιδιοκτ. : Ειρήνης Λιμνάτη
Λιμνάτης - Λεμεσός

Κατά το πέρασμα των χρόνων, ο χώρος του σπιτιού έγινε πιο ευρύχωρος, αφού ο στάβλος μετακινηθήκε έξω από το σπίτι και δημιουργήθηκε ακόμη ένα μικρό κτίριο δίπλα από το σπίτι, το «σόσπιτο», όπου βρισκόταν το μπάνιο και η αποθήκη.

Οι αλλαγές ύφους ακολουθούν τις ιστορικές περιπέτειες του νησιού, παρόλο ότι υπάρχουν οι τοπικές προτιμήσεις, διαμορφωμένες από την παράδοση και το πολιτιστικό επίπεδο. Η αγροτική τέχνη, όπως και ολόκληρη η ζωή των γεωργικών και κτηνοτροφικών πληθυσμών, ακολουθεί βραδύτερους ρυθμούς και βασίζεται περισσότερο στην τοπική παράδοση και τα υλικά. (Μανρομμatis, σελ. 13)

2.3 Κυπριακά παραδοσιακά έπιπλα

Οι κονσόλες, τα ερμάρια, τα κρεβάτια, τα τραπέζια, οι καρέκλες, τα πουρό, οι κορνίζες, οι κασέλες και άλλα κινητά αντικείμενα αποτελούν την επίπλωση και τον εξοπλισμό του σπιτιού. Αστικά έπιπλα έγιναν επιτόπου από τους ταλιαδώρους, οι οποίοι κατασκεύαζαν και σκάλιζαν παραδοσιακές κασέλες, κυρίως κατά το τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Στο παζάρι της Λευκωσίας το τέλος του 19^{ου} αιώνα, ανάμεσα στα άλλα, υπήρχε και το παζάρι των επιπλοποιών. Εκεί είχαν τα εργαστήρια τους, στα οποία πωλούσαν τα ερμάρια που κατασκεύαζαν. (Παπαδημητρίου, σελ. 22)

Οι επιπλοποιοί αυτοί ήταν ονομαστοί για τις κασέλες που έφτιαχναν από ξύλο πεύκου: στην πρόσοψη τους ήταν διακοσμημένες με ανθοφόρες γλάστρες και φανταστικά φυτά, καμωμένα με ψηλό ανάγλυφο. Στην αστική ξυλογλυπτική περιλαμβάνονται και τα ξύλινα καλούπια (βλ. Εικ. 2), με τα οποία γινόταν το τύπωμα, σταμπάρισμα, των βαμβακερών υφασμάτων από τους πασματζήδες.

Τα καλούπια αυτά ήταν μεγάλα, καμωμένα από εισαγόμενο ξύλο φλαμουριάς. Τα σκαλιστά σχέδια ήταν κυρίως φυτικά, τουλίπες, γαρίφαλα, γλάστρες με λουλούδια, πουλιά ή ζώα και ελικοτά κλαδιά στις άκρες.

Τα αγροτικά ξυλόγλυπτα έχουν μια ναϊβ έκφραση δημιουργίας. Στοιχεία όπως η αφέλεια, έλλειψη αναλογιών, γνήσια αισθαντικότητα χωρίς κανόνες, με έμφυτη τη γνώση σχεδίου, πηγαίος ερεθισμός δημιουργίας, χωρίς επιδράσεις τεχνοτροπιών. (βλ. Εικ. 3) Ακόμα και στην περίπτωση που ο

Εικ. 2 Ξύλινα καλούπια για τύπωμα σε ψωμιά. Σύμβολα από τη θρησκεία που σημαίνουν «Ιησούς Χριστός Νικά»
Λιμνάτης - Λεμεσός

λαϊκός σκαλιστής – τεχνίτης έχει κάποιο πρότυπο, είναι αδύνατο να μορφοποιήσει τον οπτικό ερεθισμό ρεαλιστικά. (Φαρμακάς, σελ. 119)

Εικ. 3 Κασέλα μεγάλου μεγέθους, σκαλισμένη με σχηματοποιημένους ρόδακες και πλαίσιο από ζικ - ζακ καμπυλόμορφη γραμμή.

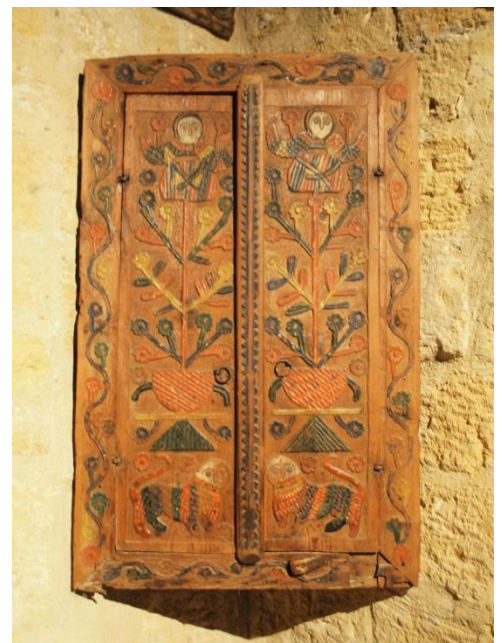
Ιδιοκτ.: Κώστα Κουζάλη.

Άγιοι Τριμυθιάς - Λευκωσία.

Τα λαϊκά ξυλόγλυπτα διακοσμούν κασέλες, κρεβάτια, τάβλες, καρέκλες, ερμάρια, ράφια, σουβάντζες, καλούπια για τις γύψινες σουβάντιζες, καθρέφτες, πέταλα των αργαλειών, πόρτες, παράθυρα, κλειδαριές, κολοκύθες, κολότζια, μουσικά όργανα, γουδιά, αλατιέρες, θήκες για πιρουνομάχαιρα, ακόμη και για εργαλεία, όπως τα χέρια των δρεπανιών, εργαλεία υφαντικής κ.α.

Τα κυριότερα κέντρα αγροτικής ξυλογλυπτικής στην Κύπρο ήταν η περιοχή Λαπήθου – Καραβά και η Ακανθού στη βόρεια παραθαλάσσια ζώνη και Άλωνα στην οροσειρά του Τροόδους. (Παπαδημητρίου, σελ. 24)

Οι ίδιοι οι τεχνίτες ή και άλλοι, λιγότερο εξειδικευμένοι ξυλουργοί, κατασκεύαζαν από ξύλο πεύκου ή κυπαρισσιού τα δίφυλλα ερμαράκια (βλ. Εικ. 4) του τοίχου και τα ράφια δίπλα από το τζάκι της κουζίνας. Η διακόσμηση τους γινόταν με κατσαβίδι. Αποτελείται από χαρακωτές διαγώνιες γραμμές που διασταυρώνονται σε ρόμβους ή τετράγωνα. Στην ένωση των δύο θυρόφυλλων υπάρχει κατακόρυφο πλαίσιο, ο τουράς, (όπου

Εικ.4 Δίφυλλο ερμαράκι τοίχου από την περιοχή Ακανθού. Σύμβολα αγγέλων, ζώων και γλάστρες από μαργαρίτες, βαμμένα με λαδομπογιά.

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

εφαρμόζουν τα δύο θυρόφυλλα), που διακοσμείται με λεπτές διαγώνιες γραμμές. Τα τοιχάρμαρα και τα ράφια έχουν ποικίλο οδοντωτό άνω πλαίσιο, το περιβάζι.

Στα ράφια τοποθετούνταν μαγειρίσσες, πιάτα, κολότζια και άλλα είδη οικοσκευής. Στα ερμαράκια του τοίχου φυλάγονταν τα κουζινικά και τα τρόφιμα.

Στα πορτοπαράθυρα, η συναρμολόγηση των σανίδων γινόταν με μεγάλα κωμοδρομίσια καρφιά, που αποτελούσαν επιπρόσθετο στοιχείο διακόσμησης στους ρόμβους ή τα τετράγωνα που χάρασαν οι ξυλουργοί. Η πόρτα έκλεινε και ασφαλιζόταν από μέσα με σιδερένιο σύρτη.

Άλλα έπιπλα του σπιτιού ήταν το τραπέζι, το κρεβάτι, και οι καρέκλες. Απαραίτητη ήταν, ακόμη, η ξύλινη οικοσκευή, όπως η μεγάλη γούρνα και το ζύωμα του ψωμιού και η σανίδα με τις κοιλότητες όπου τοποθετούσαν τα ψωμιά προτού ψηθούν στον φούρνο, το βουμποσάνιδο (βλ. Εικ. 5). Αυτά κατασκευάζονταν στο χωριό Μουτουλλάς στην οροσειρά του Τροόδους.

Το τραπέζι, η τάβλα, ήταν στενόμακρο με τέσσερα πόδια και συρτάρι, όπου οι ξυλουργοί χάρασαν απλά γεωμετρικά σχέδια. Σε μερικές περιπτώσεις, ωστόσο, οι τεχνίτες σκάλιζαν ανάγλυφα φυτικά μοτίβα.

Εικ. 5 Βουμποσάνιδο με δέκα κοιλότητες, όπου τοποθετούσαν τα ψωμιά

Ιδιοκτ. : Ειρήνης Λιμνάτη
Λιμνάτης – Λεμεσός

Εικ. 6 Ξύλινο κρεβάτι με τέσσερις στύλους διακοσμημένους με χαρακτά μοτίβα και καρέκλα του τόννου με θρησκευτικά και διακοσμητικά σύμβολα βαμμένα σε έντονα χρώματα. 19ος αιώνας.

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

Το μεγάλο ξύλινο κρεβάτι με το κάγκελο, το τάβλαδο, έμπαινε στη γωνιά του δωματίου και χωρούσε πολλά άτομα της οικογένειας. Η καρκόλα ήταν το νυφικό κρεβάτι. Είχε τέσσερις στύλους, που συνήθως διακοσμούσαν με χαρακτά ή ανάγλυφα μοτίβα. (βλ. Εικ. 6)

Το πιο επίσημο, ωστόσο, ήταν το κρεβάτι με τις λείες επιφάνειες, καμωμένο στον τόρνο (μηχανή η οποία χρησιμοποιείται για τη μορφοποίηση κομματιών ξύλου και μετάλλου με τη σύσφιξη, συγκράτηση και περιστροφή) από τους ντόπιους τεχνίτες, τους τορναδόρους. Είχε σκελετό και τέσσερις στύλους από τορνεμένα ξύλα στρογγυλής διατομής με λείες επιφάνειες και ολόγλυφες σφαιρικές απολήξεις, τα «μήλα». Οι τορναδόροι έφτιαχναν, επίσης, τις καρέκλες «του τόρνου». (Παπαδημητρίου, σελ. 38)

3 Ερευνητική βιβλιογραφία – Κυπριακές Παραδοσιακές κασέλες

3.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο αυτό αποτελείται από 5 ενότητες, με σκοπό την ανάλυση των βασικών μερών που απαρτίζουν το θέμα της παρούσας ερευνητικής εργασίας.

Αρχικά η πρώτη ενότητα αναφέρεται στις περιοχές/χωριά της Κύπρου, που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη παραγωγή παραδοσιακών κασελών και τις διαφορετικές τεχνικές διακόσμησης τους από χωριό σε χωριό, εφόσον η εργασία αφορά συγκεκριμένα τις κασέλες της Κύπρου, καθώς επίσης, επεξηγεί το λόγο που αποτελεί το σημαντικότερο επίπλο της εποχής.

Η δεύτερη ενότητα παρουσιάζει τα διακοσμητικά μοτίβα που αποτυπώνονταν πάνω στις κασέλες, καθώς και το συμβολισμό τους, πως αυτά έπαιξαν ρόλο στη σημασία του επίπλου και την παράδοση.

Στη συνέχεια, η τρίτη ενότητα επεξηγεί τον τρόπο παραγγελίας της κασέλας, τις δυσκολίες της εποχής και την επικοινωνία μεταξύ του πελάτη με τον τεχνίτη που αναλάμβανε αυτή τη διαδικασία.

Στη τέταρτη ενότητα αναφέρονται τα υλικά κατασκευής, δηλαδή τα είδη ξύλου που χρησιμοποιούνταν συχνότερα και τις συνθήκες στις οποίες έπρεπε να βρίσκονται ώστε να κοπούν και να χρησιμοποιηθούν από τους τεχνίτες. Αυτό θεωρήθηκε αναγκαίο αφού η παρούσα εργασία αποτελεί και καθοδήγηση για το μετέπειτα κατασκευαστικό μέρος της μελέτης. Το υλικό κατασκευής είναι ένα σημαντικό στοιχείο για τη σωστή σχεδιαστική εξέλιξη του σχεδιασμού επίπλου.

Τέλος, η πέμπτη ενότητα παρουσιάζει συνοπτικά την εξέλιξη του επίπλου και την αντικατάστασή του, που ήρθε με την πάροδο των χρόνων. Αυτή η ενότητα οδήγησε σε προβληματισμό και σκέψη για τον τρόπο επαναπροσέγγισης και χρησιμότητας ενός τέτοιου επίπλου, αφού αποτελεί πλέον κομμάτι πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.2 Κασέλες στις περιοχές της Κύπρου

Η απόδοση όρου της λέξης «κασέλα» μπορεί να βρεθεί και ως «μπαούλο» ή «σεντούκι» από διαφορετικές πηγές.

Το κυριότερο έπιπλο του αγροτικού σπιτιού κάθε νέου ζευγαριού ήταν η κασέλα, το σεντούτζι, όπου φυλάγονταν τα προικιά της νύφης (βλ. Εικ. 7). Το «σεντούκι» (κασέλα) είχε μήκος περίπου 190 εκ. πλάτος 50 εκ. και ύψος 50 εκ. Στηριζόταν σε τέσσερα πόδια που στην αρχή είχαν μορφή ποδιού λιονταριού και μετά πήραν πιο απλή μορφή. (Κάνθος, σελ.69) Η

Εικ. 7 Κασέλα μεσαίου μεγέθους, σκαλισμένη με σύμβολα από σχηματοποιημένους ρόδακες και πλαίσιο ζικ - ζακ γραμμών. Τα μπροστινά πόδια έχουν σχήμα ποδιών λιονταριού, ένας απλός και συνηθισμένος τύπος κασέλας που επικράτησε κατά τον 19ο και 20ο αιώνα.

Βυζαντινό Μουσείο – Λευκωσία

πρόσοψη, το πρόσωπο, ήταν σκαλισμένη με γεωμετρικά μοτίβα: ρόδακες, σχηματοποιημένα φυτά, πουλιά, κυπαρίσσια, ζώα, συμβολικά θέματα, όπως ο σταυρός, σχηματοποιημένα αρχιτεκτονήματα, η «εκκλησία» ή το «παλάτι» και σπανιότερα ανθρώπινες μορφές. Ο ξυλογλύπτης κατασκεύαζε και σκάλιζε στο μαγαζί του, το πελεκανιό, κασέλες για τους κατοίκους των χωριών της περιοχής του. Οι πιο γνωστές περιοχές που κατασκευάζονταν σκαλιστές κασέλες, ήταν η Λάπηθος, η Ακανθού, το Λευκόνικο, η Πιτσιλιά και η Λευκωσία.

Οι κασέλες της περιοχής Λαπήθου κατασκευάζονταν από κορμούς δέντρων της οροσειράς του Πενταδακτύλου, κατά προτίμηση κυπαρισσιών. Τα έκοβαν κατά τους χειμερινούς μήνες με πανσέληνο, στο τέλος του σεληνιακού κύκλου που κατέβαιναν οι χυμοί, καλοφεντζιήτικα, γιατί ήταν στερεότερα. Η ξυλεία παρέμενε για αρκετό διάστημα, προτού χρησιμοποιηθεί, για να αποβάλει τους χυμούς της και να ξεραθεί εντελώς. Τα καλύτερα, ωστόσο, ξύλα ήταν οι λατάδες, κορμοί από κέδρο που έφερνε η θάλασσα από τις απέναντι ακτές της Μικράς Ασίας.

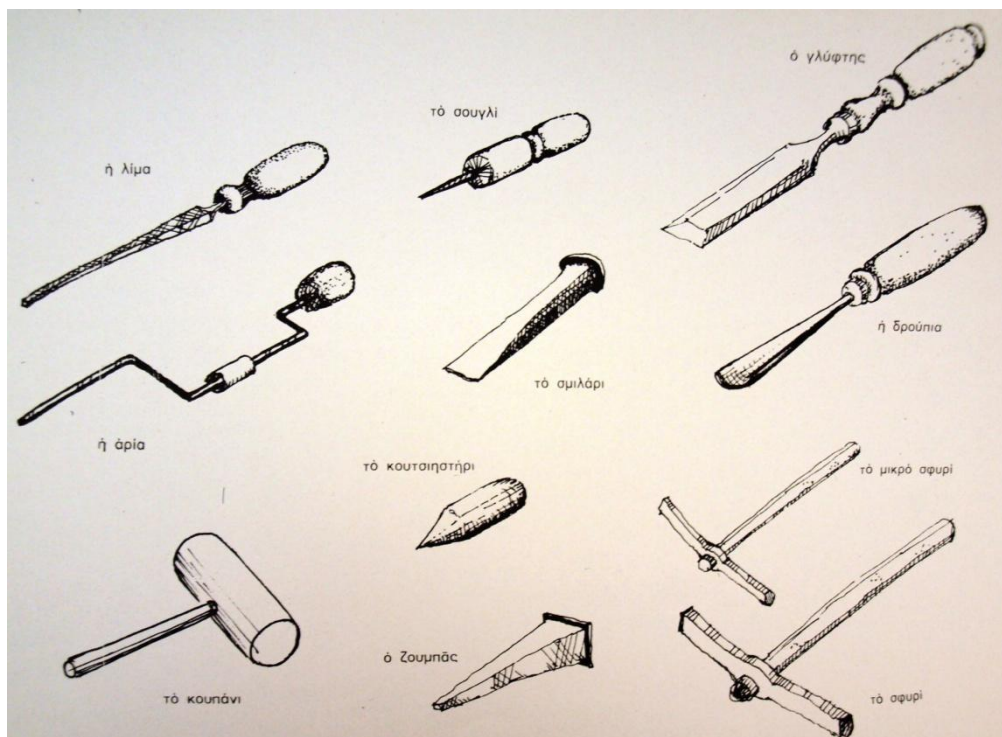
Οι ξυλουργοί έσχίζαν τους ξηρούς κορμούς σε σανίδες με μεγάλα πριόνια, τους καταρράκτες. Με αυτές κατασκεύαζαν το κάθε τμήμα της κασέλας ξεχωριστά. Την πρόσοψη, το πρόσωπο, τα δύο πλαϊνά, το πίσω μέρος, το σκέπασμα και τα τέσσερα πόδια. Στη πρόσοψη σκάλιζαν τη διακόσμηση, που την κάλυπτε ολόκληρη, αφού πρώτα σχεδίαζαν με μολύβι ή κάρβουνο. Το ανάγλυφο είναι χαμηλό σκαλισμένο με μεγάλη δεξιοτεχνία (βλ. Εικ. 8). Είναι φανερό

Εικ. 8 Πρόσοψη κασέλας με συμμετρικά σχέδια. Ρόδακες και κύκλοι, σκαλισμένα με χαμηλό ανάγλυφο, ενώ οι μαργαρίτες έγιναν με βαθύτερη χάραξη.

Βυζαντινό Μουσείο - Λευκωσία

ότι χρησιμοποιήθηκαν ποικίλα εργαλεία κοπής (τσεκούρια, σκεπάρνια, πριόνια), γλυφής (ξυλοσφύρια, τρυπάνια, ράσπες κ.α.) και βοηθητικά (σφυριά, τανάλιες, σφιγκτήρες, ακόνια κ.α.). (βλ. Εικ. 9)

Εικ. 9 Μερικά από τα εργαλεία που χρησιμοποιούσε ο «αταλιαδώρας» (ξυλογλύπτης) για την κατασκευή και το σκάλισμα της κασέλας.

Λαϊκοί τεχνίτες της Κύπρου

Κεντρικό μοτίβο της διακόσμησης είναι, συνήθως, το παλάτι, η εκκλησία, ο ήλιος, οι ρόδακες (δηλαδή τα σχηματοποιημένα ρόδα - τριαντάφυλλα), τα αντιμέτωπα ζώα ή πουλιά, η γλάστρα με λουλούδια (βλ. Εικ. 10). Πλαισιώνεται με συμμετρικά διαχωρίσματα, που ορίζονται από κυπαρίσσια ή κατακόρυφες στήλες με ρόδακες ή γεωμετρικά σχήματα, μέσα στα οποία βρίσκονται ποικίλοι ρόδακες, γλάστρες, φυτά. (Παπαδημητρίου, σελ. 32)

Εικ. 10 Κασέλα με ένα πρωτότυπο στυλ διακόσμησης. Λεπτομερή σκαλίσματα παλατιών με κυπαρίσσια να τα πλαισιώνουν και έντονες κόκκινες μαργαρίτες στο κέντρο.

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

Ολόκληρη η παραλληλόγραμμη σύνθεση πλαισιώνεται γύρω – γύρω με στενή ταινία από κλαδί αμπέλου ή γεωμετρικό μοτίβο (βλ. Εικ. 11). Παρόλο, ότι τα μοτίβα είναι παρόμοια, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία στη σύνθεση και στις παραλλαγές τους. Στην περιοχή Λαπήθου και Καραβά υπήρχαν πολλές κασέλες της τεχνοτροπίας αυτής σε διάφορα μεγέθη, μεγάλες για το ρουχισμό και μικρότερες για τα πολύτιμα σκεύη του σπιτιού. Η κασέλα ήταν ένα από τα πιο σημαντικά είδη της προίκας κάθε κοπέλας, μαζί με το ρουχισμό του σπιτιού. Επισημαίνεται ότι, μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο γαμπρός έκτιζε το σπίτι, ενώ η νύφη ετοίμαζε την κινητή προίκα (τα έπιπλα και τα υφαντά του αργαλειού της).

Εικ. 11 Πρόσοψη κασέλας σκαλισμένη με γλάστρες από λουλούδια και πλαίσιο από ζικ - ζακ μοτίβο.

Φυσικό χρώμα ξύλου.

Βυζαντινό Μουσείο - Λευκωσία

Η τύχη πολλών κασελών αγνοείται μετά την τούρκικη Εισβολή. Ευτυχώς όμως έχει διασωθεί ένας μεγάλος αριθμός από τις κασέλες σε μουσεία και συλλογές στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου, οι οποίες αποτελούν πολύτιμα τεκμήρια της ξυλογλυπτικής που άνθησε στη περιοχή της Λαπήθου.

Οι σανίδες της κασέλας συναρμολογούνται με διπλά καρφιά, διπλόριζα, καμωμένα από τους ντόπιους σιδηρουργούς. Το σκέπασμα, καππάτζι, με τον τρόπο αυτό ανοιγοκλείνει. Το διακοσμημένο πρόσωπο έχει οδοντωτά τελειώματα, που εφαρμόζουν στα υπόλοιπα τμήματα της κασέλας και κολλούν με κόλλα, πετσόκολλα (δημιουργόταν από δέρμα ζώων και ήταν αρκετά ανθεκτική).

Εικ. 12 Εσωτερικό κασέλας χωρισμένο σε δύο μέρη. Στο μεγάλο μέρος φυλάγονταν ο ρουχισμός, ενώ στο μικρό, το παρασέντουκο, γινόταν η φύλαξη πολύτιμων αντικειμένων.
*ιδιοκτ. : Κόστα Κουζάλη
Αγιοί Τριμυθιάς – Λευκωσία*

Τα τέσσερα πόδια έχουν απλή γραμμική διακόσμηση και καρφώνονται στο πάτωμα της κασέλας. Το εσωτερικό χωρίζεται σε δύο χώρους με κατακόρυφη σανίδα: Στο μεγάλο μέρος φυλάγονται διπλωμένα τα σεντόνια και ο ρουχισμός της προίκας. Ο μικρότερος χώρος, το παρασέντουκο, που έχει σκέπασμα, προορίζεται για τη φύλαξη των πολύτιμων αντικειμένων του σπιτιού (βλ. Εικ 12)

Η κλειδαριά κατασκευαζόταν από τους σιδεράδες, τους κωμοδρόμους. Το κλειδί, συχνά, έχει εξαιρετική διάτρητη διακόσμηση. Οι κασέλες βάφονταν, συνήθως, με φαιόχρωμα (τέρρα όμπρα) διαλυμένο σε αραιή διάλυση ψαρόκολλας (κόλλα που δημιουργόταν από συμπίκνωση μεβράνης ψαριών και όταν ζεσταινόταν έδινε ένα ρευστό με εξαιρετικές συγκολλητικές ιδιότητες) ή έμεναν στο φυσικό χρώμα του ξύλου.

Οι ξυλογλύπτες σχεδίαζαν ιχνογραφικά τα μοτίβα στο μπροστινό μέρος της κασέλας με κάρβουνο ή μολύβι και, στη συνέχεια, αφαιρούσαν το φόντο, έτσι ώστε τα σχέδια έμεναν ανάγλυφα. Γι' αυτό, οι κασέλες της Λαπήθου ήταν ακριβότερες από εκείνες των άλλων περιοχών, όπου το σχέδιο γινόταν, συνήθως, με χάραξη. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η τιμή μιας καλής κασέλας κυμαινόταν από 15 μέχρι 20 λίρες, ποσό σημαντικό για την εποχή. Το είδος του σκαλίσματος αυτού γινόταν με διάφορα εργαλεία, τα οποία κατασκεύαζαν οι επιδέξιοι σιδεράδες της περιοχής. (Παπαδημητρίου, σελ. 32)

Στο κεφαλοχώρι της Ακανθούς αναπτύχθηκε ένας ιδιότυπος συνδυασμός ξυλογλυπτικής και χρωματιστής διακόσμησης σε κασέλες (βλ. Εικ. 13), ερμαράκια του τοίχου, τοιχάρμαρα, ράφια, σουβάντζες και , σπανιότερα, καρέκλες. Η τέχνη αυτή, που βρισκόταν στην ωριμότητα της γύρω στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, σύμφωνα με τις πληροφορίες των ντόπιων, είχε επίδραση από Ελαδίτη ξυλογλύπτη που εγκαταστάθηκε στην περιοχή. Το σχέδιο είναι ανάγλυφο, πιο χαμηλό από εκείνο των ξυλογλύπτων της Λαπήθου. Τα φυτικά και συμβολικά θέματα πλαισιώνονται από αγγέλους, μυθικά πουλιά και ζώα, δεσμευμένα λιοντάρια, γοργόνες, σκηνές κυνηγιού με γεράκια και σκύλους, που αποδίδονται με αδρά και καθαρά περιγράμματα. Το φόντο μένει στο φυσικό χρώμα του ξύλου και, σε μερικές περιπτώσεις, έχει μικρή επαναλαμβανόμενη χαρακτή διακόσμηση. Τα ανάγλυφα σχέδια χρωματίζονται με λαδομπογιά σε κόκκινο, κίτρινο, πορτοκαλί, πράσινο, θαλασσί χρώμα. Τα ιδιότυπα θέματα αποδίδονται στο ξύλο με αφέλεια, δυνατή γραμμή και χρώματα λαμπερά.

Εικ. 13 Κασέλα βαμμένη σε έντονα χρώματα με καθαρά περιγράμματα στο σκάλισμα της. Μοτίβα από καμπύλες γραμμές και ποικίλα μεγέθη από μαργαρίτες.
Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

Τα ξυλόγλυπτα της Ακανθούς, όπως και εκείνα της Λαπήθου (για την άψογη τεχνική τους) κατέχουν μια σημαντική θέση στην κυπριακή και κατ' επέκταση στην ελλαδική ξυλογλυπτική. (Παπαδημητρίου, σελ. 49)

Εικ. 14 Κασέττα (μικρού μεγέθους κασέλα) βαμμένη με μαύρο χρώμα, χωρίς σκαλισματα.
ιδιοκτ. : Ειρήνη Λιμνάτη
Λιμνάτης - Λεμεσός

Οι κασέλες του Λευκονοίκου ήταν μεγαλύτερες από τις συνηθισμένες. Η διακόσμηση τους, γινόταν με βαθιά χάραξη. Σε αδρή γραμμή με καθαρά περιγράμματα ήταν χρωματισμένη σε έντονα χρώματα. Τα σχέδια ήταν απλά, όπως γλάστρες με μαργαρίτες και πουλιά, που επαναλαμβάνονταν στο πρόσωπο της κασέλας με αφέλεια, πλαστικότητα και ελεύθερη έκφραση. (Παπαδημητρίου, σελ. 72)

Στη Πιτσιλιά υπάρχουν πολλές κασέλες με αδρά φυτικά σχέδια, χαρακτά και ανάγλυφα, που καλύπτουν όλη την επιφάνεια του προσώπου της. Το πιο συνηθισμένο μοτίβο είναι η σχηματοποιημένη γλάστρα με μαργαρίτες, που επαναλαμβάνεται. Οι κασέλες είναι μεγάλες, χοντροκαμωμένες και βάφονται με μαύρο χρώμα. Υπάρχουν και οι μικρές κασέλες, οι κασέτες (βλ. Εικ 14)

Οι αστικές κασέλες, της Λευκωσίας, του 18^{ου}, 19^{ου} και των αρχών του 20^{ου} αιώνα που έχουν διασωθεί, έχουν το ίδιο σχήμα και τη χρήση με τις κασέλες των αγροτικών περιοχών. Το κύριο μοτίβο, που επαναλαμβάνεται, είναι η γλάστρα με άνθη, αποδοσμένη πιο νατουραλιστικά σε σύγκριση με τη σχηματοποιημένη των αγροτικών ξυλογλύπτων. Συναντούμε επίσης, το δικέφαλο αετό, ένα συνηθισμένο συμβολικό μοτίβο των εκκλησιαστικών ξυλογλύπτων (βλ. Εικ. 15).

Το ανάγλυφο είναι βαθύ, περίτεχνο, πολύ κοντινό στο σκάλισμα των εκκλησιαστικών ξυλογλύπτων.

Είναι γνωστό ότι τα αστικά ξυλόγλυπτα δανείζονται ευκολότερα ξένα στοιχεία από άλλες περιοχές. Με την ίδια ευκολία προσαρμόζονται στην εκάστοτε «μόδα». (Παπαδημητρίου, σελ. 99)

Εικ. 15 Κασέλα σε φυσικό χρώμα ξύλου με πλαίσιο από ανάγλυφα κλαδιά άμπελου και στο κέντρο το δικέφαλο αετό. Τέτοιου είδους κασέλες τοποθετούνταν κυρίως στις εκκλησίες.

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

3.3 Σύμβολα, σχέδια και μοτίβα

Τα διαφορετικά σχέδια, μοτίβα και στολίδια που βρέθηκαν στα Κυπριακά μπαούλα έχουν σχέση με την πίστη των ανθρώπων στον Χριστιανισμό.

Χωρίζονται σε θρησκευτικά νατουραλιστικά και γεωμετρικά μοτίβα.

Θρησκευτικά μοτίβα

Ο Σταυρός: το πιο σημαντικό σύμβολο του Χριστιανισμού που παρουσιάζεται, όχι μόνο πάνω σε μπαούλα, αλλά και σε εισόδους σπιτιών κ.α. Συμβολίζει το πάθος για τον Χριστό και πιστεύεται ότι διώχνει το κακό μακριά. Επίσης, φέρνει την ευλογία του θεού, στους ανθρώπους. Ο Σταυρός συνήθως τοποθετείται στο κέντρο (βλ. Εικ. 16)

Εικ. 16 Κομμάτι από κασέλα με κύριο χαρακτηριστικό τον Σταυρό. (1867)
Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

Η άμπελος: είναι επίσης ένα από τα πιο σημαντικά μοτίβα που βρέθηκε σε πολλές δουλειές κατά τη διάρκεια της Χριστιανικής περιόδου. Η άμπελος κατά τον Χριστιανισμό, συμβολίζει τον Χριστό.

Τα πουλιά: όπως περιστέρια, ο δικέφαλος αετός, το παγώνι είναι συχνά χαραγμένα πάνω στα μπαούλα. Συνήθως κάθονται πάνω σε αμπέλια και τρώνε σταφύλι. Αυτό συμβολίζει τους αληθινούς πιστούς του θεού. Τα περιστέρια είναι ένα αρχαίο σύμβολο και συμβολίζει την ειρήνη και το Άγιο πνεύμα.

Ο δικέφαλος αετός: συμβολίζει τη δύναμη και την εξουσία. Είναι το επίσημο σύμβολο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και εκφράζει τη θέληση του λαού για απελευθέρωση του έθνους από τους κατακτητές, όπως και να διαδώσει τη δύναμη της Εκκλησίας.

Το παγώνι: συμβολίζει την αιωνιότητα της ψυχής.

Νατουραλιστικά σύμβολα

Τα δοχεία ή βάζακια από μαργαρίτες: Αυτή η διακόσμηση παραπέμπει στο «δέντρο της ζωής» και συμβολίζουν την ανθοφορία της ζωής (βλ. Εικ. 17).

Το κυπαρίσσι: Είναι γνωστό από την Ελληνική μυθολογία, ως «ιερό δέντρο». Είναι σύμβολο θανάτου και θυμίζει ότι η ζωή είναι μικρή.

Οι ρόδακες: Είναι και τα πιο συχνά σχέδια πάνω στα μπαούλα. Συμβολίζουν τον ήλιο και τη ζωή γενικότερα.

Τα φίδια: Δεν είναι τόσο συχνά αλλά όπου παρουσιάζονται, συνδέονται με το διάβολο και τον πειρασμό. Πιθανόν, για να προειδοποιήσουν τους ανθρώπους από τους πειρασμούς της ζωής.

Οι πέρδικες: Συμβολίζουν την πρόβλεψη του θανάτου. Σκαλίζονται συνήθως σε κάθε γωνιά του δέντρου της ζωής. (Μανρωμμάτις, σελ. 106)

Γεωμετρικά μοτίβα

Εικ. 18 Πρόσωση κασέλας με γεωμετρικά μοτίβα όπως η ζικ-ζακ γραμμές και οι κύκλοι. Συνδιάζει νατουραλιστικά σύμβολα κυπαρισσιών και σχηματοποιημένους ρόδακες.
ιδιοκτ.: Σκεύης
Λιμνάτης - Λεμεσός

Οι ζικ – ζακ γραμμές : Συμβολίζουν τα σκαμπανεβάσματα της ζωής. Οι συνεχόμενη σκαλιστή γραμμή, αντιπροσωπεύει το άπειρο και το άγνωστο. Τέτοιες γραμμές χρησιμοποιούνται σαν περιγράμματα των σχεδίων στο μπροστινό μέρος του μπαούλου (βλ. Εικ. 18).

Οι κύκλοι που συνδέονται μεταξύ τους: Σε μερικά μπαούλα συμβολίζουν τα τρία ιδανικά της ζωής, σχηματίζοντας ένα τρίγωνο.

Εικ. 17 Κασέλα μικρού μεγέθους με λεπτομερή διακόσμηση από μαργαρίτες, ρόδακες και κυπαρίσσια ανάμεσα τους. Πλαισιώνεται με ζικ - ζακ μοτίβο και έχει ψηλά πόδια που θυμίζουν πόδια λιονταριού.
Μουσείο Λαϊκής Τέχνης – Λευκωσία

Η αριστερή πλευρά του τριγώνου συμβολίζει την αλήθεια, η δεξιά πλευρά την ομορφιά και η τρίτη που τις ενώνει, την αρμονία.

Οι Εκκλησίες ή τα παλάτια: Αυτά τα αρχιτεκτονικά μοτίβα, είναι πολύ παρόμοια με αυτά της Ρωμανικής περιόδου κατά τον 10^ο και 12^ο αιώνα (βλ. Εικ. 19)

Τα δύο ενωμένα τρίγωνα: Πολλές φορές παρουσιάζονται ενωμένα και γίνονται ρόμβος ή διαμάντι, τα οποία αντιπροσωπεύουν την ασπίδα του Δαβίδ, το σύμβολο του εβραϊκού έθνους. Τέτοια μοτίβα βρέθηκαν κυρίως στη περιοχή Λαπήθου και Καραβά.

Το αστέρι του Δαβίδ: Ακόμη ένα εβραϊκό σύμβολο που βρέθηκε σε διαφορετικά μασούλα. Η χρήση τέτοιων συμβόλων που διαφέρουν από τον Κυπριακό πολιτισμό, μπορεί να αποδίδεται από ξένους κατακτητές που πέρασαν από το νησί. (Μανρομμάντις, σελ. 106)

Εικ. 19 Κασέλα με λεπτομέριες στο σκάλισμά της, σε φυσικό χρώμα ξύλου. Παρουσιάζεται κεντρικό θέμα το παλάτι με νατουραλιστικά συμμετρικά σύμβολα γύρω του. Θυμίζει αρκετά αρχιτεκτονικά μοτίβα. Μουσείο Λαϊκής Τέχνης - Λευκωσία

3.4 Παραγγελία για την κατασκευή της κασέλας

Η κασέλα, που ήταν και το σημαντικότερο έπιπλο του σπιτιού για την γυναίκα, χρειαζόταν να κατασκευαστεί από νωρίς όταν η γυναίκα ήταν ακόμα σε νεαρή ηλικία. Η παραγγελία της κασέλας γινόταν από τον πατέρα της σε συνεργασία με τον τεχνίτη, όπου συζητούσαν το κόστος, το είδος ξύλου, τα διακοσμητικά μοτίβα και τις διαστάσεις. (Μανρομμάντις, σελ. 71)

Η μεταφορά της κασέλας ήταν μια δυσκολία, κυρίως για τον τεχνίτη. Μερικές φορές, ο τεχνίτης χρειαζόταν να ταξιδέψει μέχρι το χωριό που έμενε ο πελάτης, ώστε να φτιάξει την κασέλα στο σπίτι του. Κάποιες μεταφορές γίνονταν με τη βοήθεια γαϊδουριών. Συνήθως έπαιρνε 3 εργάσιμες μέρες για να τελειώσει μια κασέλα. Αυτή η συνήθεια που ξεκίνησε από τους Κύπριους τεχνίτες, βοήθησε στην ανταλλαγή ιδεών, τεχνικών και σχεδιασμών μεταξύ των ανθρώπων από διαφορετικές περιοχές και πολύ σύντομα διαδόθηκε σε όλο το νησί της Κύπρου. (Μανρομμάντις, σελ. 75)

3.5 Υλικό κατασκευής της κασέλας: Ξυλεία της Κύπρου

Ο τεχνίτης που ήταν υπεύθυνος να φτιάξει την κασέλα, σε μερικές περιπτώσεις χρειαζόταν να προμηθευτεί το ξύλο από μόνος του, ενώ κάποιες άλλες φορές ο πελάτης ήταν υπεύθυνος να προμηθεύσει τον τεχνίτη με το ξύλο που ήθελε.

Τα πιο γνωστά τοπικά ξύλα που χρησιμοποιούνταν για την παραγωγή κασελών, ήταν ο κυπριακός πεύκος, το κυπαρίσσι, η καρυδιά και το κέδρο. Το πιο συνηθισμένο όμως ήταν ο κυπριακός πεύκος. (Μανρομμatis, σελ. 71)

Τα δέντρα γενικά, κόβονταν με το φεγγάρι γεμάτο κατά τους χειμερινούς μήνες από τον Νοέμβριο μέχρι τα μέσα του Γενάρη. Μετά την υλοτόμηση αφού αποφλοιωθούν, αφήνονται πάνω σε τάκους για να αποξηρανθούν μέσα στο δάσος.

Η ποιότητα του ξύλου εξαρτάται από την ορθή περίοδο υλοτόμησης των δέντρων (με το φεγγάρι γεμάτο). Δέντρα (όπως πεύκα) τα οποία έχουν λεπτό και ομαλά κατανεμημένο φελλό, δίνουν ξύλο άριστης ποιότητας (γλυκά ξύλα) ενώ αντίθετα, εκείνα με χοντρό και ανώμαλο φελλό προσφέρουν ξυλεία χαμηλής ποιότητας (δρούππα). Πεύκα μέσα στις προστατευόμενες υγρές πλευρές των βουνών δίνουν ξυλεία απαλλαγμένη από υπερβολικούς ρόζους και ρητίνη (ασπροδάδια). (Παπαδούρης, σελ. 126)

3.6 Η αντικατάσταση

Οι κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές της Κύπρου άρχισαν να φαίνονται από τους Ευρωπαίους εμπόρους που εγκαταστάθηκαν στα παραλιακά του νησιού και άρχισαν να διαπραγματεύονται με την Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση των πρώτων Κύπριων εμπόρων που δημιούργησαν τις μεσαίες τάξεις στις πόλεις της Κύπρου.

Από τη δεύτερη γενιά αυτών των μεσαίων τάξεων, ήρθαν και οι πρώτοι επιστήμονες, γιατροί, δικηγόροι και πολιτικοί. Επίσης, ανάπτυχθηκαν τα εργοστάσια βιομηχανιάς για επεξεργασία μετάλλων, παραγωγή παπουτσιών και κεραμικής, όπου άνοιξαν νέες θέσεις εργασίας, αλλά και προώθησαν το εμπόριο και την εξαγωγή σ' αυτούς τους τομείς. (Μανρομμatis, σελ. 120)

Οι άνθρωποι της Κύπρου μπορούσαν πιο εύκολα να αλλάξουν τον τρόπο ζωής τους, να χτίσουν καινούργια σπίτια και να αγοράσουν καλύτερα έπιπλα. Δυστυχώς όμως, η οικονομική ανάπτυξη έμεινε στάσιμη για αρκετό καιρό ακόμη, αφού βάση των κανόνων της

αποικιοκρατίας, είχαν να πληρώσουν ένα μεγάλο ποσό φόρων για γεωργικά θέματα, κάθε τέλος του χρόνου. Αυτός ήταν ένας κανόνας που ξεκίνησε από τους Τούρκους και συνεχίστηκε από τους Βρετανούς. Με την πάροδο των χρόνων η φορολογία μειώθηκε κατά 50% και το 1925 επιτέλους καταρρίφθηκε εντελώς.

Αυτό το σημαντικό ποσό χρημάτων που ανερχόταν στις £92,000, ξοδευόταν για την ανάπτυξη και τις υποδομές του νησιού. Κτίστηκαν δρόμοι, σχολεία και γίνονταν έργα για άλλους δημόσιους χώρους που θα εξυπηρετούσαν τον κόσμο. Ταυτόχρονα, αυτό σήμαινε την απασχόληση περισσότερων ανθρώπων και την ευκαιρία βελτίωσης του τρόπου ζωής.

Η αλλαγή αυτού του κανόνα δημιούργησε μια πιο φιλελεύθερη κυβέρνηση με πολιτική σταθερότητα που έφερε πίσω πολλούς ανθρώπους που εγκατέλειψαν την πατρίδα τους κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Οι Κύπριοι αυτοί που είχαν εγκατασταθεί σε γειτονικές χώρες, όπως η Αίγυπτος, η Παλαιστίνη, η Ελλάδα, έφεραν μαζί τους νέες ιδέες και τεχνολογία.

Η πιο πάνω αλλαγή που εμφανίστηκε στη Κύπρο κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων δεκαετιών του 20^{ου} αιώνα, ενεργοποιήθηκε με την εισροή μεγάλου αριθμού από Έλληνες πρόσφυγες από την Μικρά Ασία και κυρίως τη Σμύρνη. Η Σμύρνη, ήταν ένα προηγμένο κέντρο πολιτισμού, που προχώρησε σε μεγάλο βαθμό στις τέχνες και τη βιοτεχνία.

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, στην αρχιτεκτονική έκανε την εμφάνιση του το Νεοκλασικό στυλ, αφού το έφεραν στο νησί εκπαιδευμένοι αρχιτέκτονες από την Αλεξάνδρεια και τη Σμύρνη. Αυτά τα καινούργια νεοκλασικά σπίτια που ξεκίνησαν από την πόλη, χρειάζονταν και ένα καινούργιο στυλ επίπλων.

Οι κάτοικοι της Κύπρου με το νέο στυλ κατοικιών και τις ανάγκες τους, είχαν αρκετούς λόγους να αλλάξουν και την επίπλωση. Οι λόγοι ήταν οι εξής: η αυξανόμενη άνεση της μεσαίας τάξης, οι νέες ιδέες των ανθρώπων που επέστρεψαν στο νησί, η άνθηση του εμπορίου με γειτονικές χώρες όπου έφερε σε επικοινωνία τους τεχνίτες με νέους τύπους επίπλων, η σημαντικότητα καλύτερων εργαλείων, μηχανών και καινούργιων υλικών, οι καλύτερες δυνατότητες των τεχνιτών ώστε να χρησιμοποιούν νέες τεχνικές, οι δυσκολίες φύλαξης που υπήρχαν σε μια κασέλα. (Μανρομμatis, σελ. 123)

Η παραδοσιακή κασέλα, σύντομα αντικαταστάθηκε με την γκαρνταρόμπα (ερμάρι).

Ωστόσο, η οικονομική πρόοδος που πραγματοποιήθηκε στην Κύπρο, είχε επιβραδυνθεί σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική ύφεση που υπήρχε στον υπόλοιπο κόσμο, κατά τη

διάρκεια του 1929 – 1931. Ως αποτέλεσμα, η οικονομία της Κύπρου, χτυπήθηκε από μαζική ανεργία, η οποία συνεχίστηκε μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο. Οι άνθρωποι δεν μπορούσαν πλέον να φτιάχνουν έπιπλα και πολλοί τεχνίτες αναζήτησαν μια διαφορετική δουλειά.

Η προμήθεια ξυλείας ήταν περιορισμένη, αφού η Αγγλία, μια απ' τους συμμάχους, χρησιμοποιούσε μεγάλο ποσοστό για σκοπούς πολέμου. Έτσι, ξύλα βρίσκονταν σε πολύ μικρές ποσότητες και ήταν αρκετά ακριβά.

Αυτές οι συνθήκες, έφεραν και το τέλος της παραγωγής παραδοσιακών κασελών. Εκτός από την αντικατάσταση τους με τις γκαρνταρόμπες και την εκδίωξη τους από το κυριότερο έπιπλο της Κυπριακής κατοικίας, ένα μεγάλο ποσοστό μπαούλων καταστράφηκε, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί το ξύλο τους για νέες γκαρνταρόμπες. (Μανρομμatis, σελ. 129)

4 Μεθοδολογία Έρευνας

Σ' αυτό το κεφάλαιο περιγράφεται η μεθοδολογία που εφαρμόστηκε για την υλοποίηση της έρευνας, καθώς και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των δεδομένων.

Πρωταρχικός στόχος ήταν η ενημέρωση και η παρατήρηση των επίπλων της παραδοσιακής Κυπριακής κατοικίας και στη συνέχεια η επιλογή ενός συγκεκριμένου επίπλου για εις βάθος διερεύνηση.

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή ο σκοπός της παρούσης έρευνας ήταν να περιγραφεί και να μελετηθεί η επίπωση της Κυπριακής κατοικίας, και στη συνέχεια να επανασχεδιαστεί και να κατασκευαστεί ένα νέο έπιπλο το οποίο θα ενταχθεί στα δεδομένα της σύγχρονης κατοικίας.

Τα βήματα που ακολουθήθηκαν ήταν αρχικά επισκέψεις σε χωριά και μουσεία της Κύπρου, προκειμένου να συλλεχθεί φωτογραφικό υλικό και πληροφόρηση, όπου ήταν εφικτό, για την ιστορία των παραδοσιακών κασελών. Στο παρόν στάδιο παραχωρήθηκε άδεια από το Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Λευκωσία, αλλά και από τους κατόχους των παραδοσιακών επίπλων όπου έγιναν οι επισκέψεις.

5 Κατασκευή

5.1 Εισαγωγή

Από τα δεδομένα που συλλέχθηκαν και παρουσιάστηκαν παραπάνω, το κεφάλαιο της συζήτησης αναδεικνύει τις χαρακτηριστικές θεματικές ενότητες που αφορούν τις παραδοσιακές κασέλες της Κύπρου.

Μέσα από τα δεδομένα που προέκυψαν από την παρούσα εργασία και με τη βοήθεια της βιβλιογραφίας, οδηγηθήκαμε σε κάποια συμπεράσματα προσπαθώντας να απαντήσουμε στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξαρχής (βλ. εισαγωγή).

Ακολουθεί στην ουσία περιγραφή του νέου σχεδιασμού που έχει δημιουργηθεί, επί του στόχου της παρούσης έρευνας.

5.2 Περιγραφή κατασκευής του νέου επίπλου

Με βάση την πιο πάνω έρευνα στα έπιπλα της Παραδοσιακής Κυπριακής κατοικίας, και κυριότερα στις παραδοσιακές κασέλες του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα, η μελέτη κατέληξε σε ένα νέο σχεδιασμό επίπλου, το οποίο βασίζεται πάνω σ' αυτά.

Η κασέλα, όπως αναφέρεται στη μελέτη, ήταν το σημαντικότερο έπιπλο ενός σπιτιού. Το αγόραζε ο πατέρας στη κόρη του, για να ετοιμάσει τα προικιά της. Ανάλογα με το μέγεθος της κασέλας και τα λεπτομερή σκαλίσματα που υπήρχαν, συνήθως στη πρόσοψη, φαινόταν και η οικονομική κατάσταση της οικογένειας. Ήταν έθιμο της παράδοσης της Κύπρου, που επικράτησε μέχρι τις αρχές του δεύτερου Παγκοσμίου πολέμου.

Με την πάροδο του χρόνου αυτό το έθιμο χάθηκε και ο θεσμός της προίκας έχει καταργηθεί. Πολλοί νέοι σήμερα, δεν γνωρίζουν την χρήση ούτε την ύπαρξη τέτοιων επίπλων, όπως η κασέλα.

Από γενιά σε γενιά, η νοοτροπία των Κύπριων κατοίκων έχει αλλάξει. Δεν υπάρχει έντονα η υποβάθμιση του γυναικείου φύλου από το ανδρικό και η γυναίκα έχει πλέον ελευθερία λόγου και άποψης. Η ισότητα που επικρατεί διαφαίνεται και από τους χώρους εργασίας, ιδιωτικούς και δημόσιους, οι οποίοι έχουν ίσο αριθμό εργατικού δυναμικού. Επίσης, η προίκα μιας γυναίκας δεν είναι ο σημαντικότερος λόγος για να φτιάξει σπίτι ή να δεσμευτεί. Αν ο θεσμός της προίκας ίσχυε μέχρι σήμερα και οι παραδοσιακές κασέλες φτιάχνονταν ακόμη, τότε δεν

θα ήταν τόσο σημαντική η τιμή της, αλλά αυτά που θα φυλάγονταν μέσα. Σημαντικά έγγραφα, διακρίσεις και πτυχία, αγαπημένα αντικείμενα και φωτογραφίες, θα περιγράφαν καλύτερα τον χαρακτήρα της ιδιοκτήτριας τους.

Σκοπός της μελέτης είναι η προσαρμογή της παραδοσιακής κασέλας μέσα στο σύγχρονο τρόπο ζωής της Κύπρου. Ένα πάντρεμα παλιού και νέου design.

Μελετήθηκαν πληροφορίες για τις Κυπριακές κασέλες, ως προς τη χρήση τους, το μέγεθος που κατασκευάζονταν, το σχήμα τους, το ξύλο προέλευσης, τα σκαλίσματα και οι συμβολισμοί που αποτυπώνονταν.

Μέσα απο διάφορες ιδέες σχεδιασμού ενός νέου επίπλου, έχοντας υπόψη τα παραπάνω, το τελικό σχέδιο κατέληξε σε μια εντελώς καινούργια κατασκευή επίπλου, η οποία έχει κάποια βασικά στοιχεία της παραδοσιακής κασέλας.

Στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν μέσα από την έρευνα:

- Γεωμετρικό μοτίβο ζικ - ζακ
- Υλικό κατασκευής - ξύλο πεύκου
- Μέγεθος
- Χρήση
- Βάψιμο

Το νέο έπιπλο αποτελείται από κομμάτια ξύλου τοποθετημένα σε μια ζικ-ζακ γραμμή, που έχει σαν βασική έννοια τα σκαμπανεβάσματα της ζωής, κάτι που αντιπροσωπεύει σε μεγάλο βαθμό και τον ρυθμό της σημερινής κοινωνίας. Αυτή είναι και η κύρια αιτία που πήρε το όνομα «σκαμπανεβάσμα».

Έχει μέγεθος 1,50 μέτρα μήκος, 50 εκατοστά ύψος και 40 εκατοστά πλάτος. Ένα μέγεθος κοντά στα μέτρα μιας συνηθισμένης παραδοσιακής κασέλας μεσαίου μεγέθους.

Η ζικ ζακ γραμμή που σχηματίζεται, δημιουργεί πέντε ενωμένα τρίγωνα. Τα τέσσερα απ' αυτά θα χρησιμοποιούνται ως ράφια για αγαπημένα αντικείμενα, βιβλία, άλμπουμ φωτογραφιών και αγαπημένους δίσκους. Το κέντρο του επίπλου θα χρησιμοποιηθεί ως κάθισμα στην πάνω μεριά του, αφού το ύψος του επίπλου θυμίζει ένα συνηθισμένο ύψος σκαμπό. Ακόμη ένας λόγος που επιλέχθηκε το όνομα του επίπλου «σκαμπ-ανεβάσμα» είναι αυτός. Ο ιδιοκτήτης του ή ένας επισκέπτης μπορεί να καθίσει και να επεξεργαστεί άνετα τα αντικείμενα που υπάρχουν πάνω στο έπιπλο, αυτά που δίνουν και την ταυτότητα του ιδιοκτήτη του. Κάτω από το κάθισμα, το τρίγωνο που δημιουργείται θα χρησιμοποιείται ως ντουλάπι για φύλαξη σημαντικών εγγράφων, διακρίσεων και διπλωμάτων.

Έχοντας υπόψη το μοντέρνο ύφος των σημερινών κατοικιών της Κύπρου, την ασφάλεια που χρειάζεται και την καινοτομία που επικρατεί, διατηρήθηκε μια απλή γραμμή στο σύνολο του επίπλου και ένα μέγεθος ιδανικό για την εισδοχή του σε ένα σύγχρονο σαλόνι ή υπνοδωμάτιο.

Χρησιμοποιώντας ένα μοτίβο όπως οι ζικ ζακ γραμμές, δημιουργήθηκαν προβλήματα όσο αφορά την ασφάλεια του επίπλου, με τις μυτερές γωνιές που υπήρχαν. Για λόγους ασφαλείας, αποφασίστηκε να τοποθετηθεί επιπρόσθετο επίπεδο ξύλο στην πάνω και κάτω μεριά.

Δοκιμάζοντας τον νέο σχεδιασμό, παρατηρήθηκε ότι θα υπάρχουν προβλήματα στη στερεότητα του επίπλου, εάν τοποθετηθεί το κάθισμα στη μέση, τότε το βάρος του δεν θα είναι ίσο και σίγουρα επικίνδυνο. Έτσι, μπήκαν επιπρόσθετα άλλα δύο κομμάτια ξύλου στις δύο κάθετες μεριές, για περισσότερη ασφάλεια και σταθεροποίηση.

Τέλος, αποφασίστηκε να βαφτεί με βερνίκι, λίγο πιο σκουρόχρωμο από το φυσικό χρώμα του πεύκου γιατί ένας μεγάλος αριθμός από παραδοσιακές κασέλες βάφονταν σε αρκετά πιο σκούρο χρώμα, με διάφορες τεχνικές που χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν. (βλ. Εικ. 20)

Εικ. 20 “Σκαμπ – ανέβασμα”

Το νέο έπιπλο που δημιουργήθηκε. Πάνω σ’ αυτό μπορούν να τοποθετηθούν αγαπημένα αντικείμενα, βιβλία, δίσκοι και διάφορες διακρίσεις. Επίσης, χρησιμοποιείται και ως κάθισμα στην πάνω μεριά.

6 Συμπεράσματα / Επίλογος

Στη παρούσα μελέτη ερευνήθηκαν τα παραδοσιακά έπιπλα της Κυπριακής κατοικίας και πιο συγκεκριμένα οι παραδοσιακές κασέλες του 19^{ου} και αρχές 20^{ου} αιώνα. Μέσα απ' τη διερεύνηση που έγινε, παρουσιάστηκαν ποικίλες μορφές τεχνικής και κατασκευής κασελών, ανάλογα με κάθε περιοχή. Σημαντικά κέντρα παραγωγής κασελών ήταν κυρίως τα χωριά και όχι οι πόλεις. Στις περιοχές Λαπήθου και Ακανθού, αναπτύχθηκε ένας ιδιόμορφος χαρακτήρας, που τις έκανε να ξεχωρίζουν, με τα έντονα χρώματα και τα καθαρά περιγράμματα. Η έμφαση και η χρονοβόρα δουλειά που απαιτείται για κάθε παραδοσιακή κασέλα, δίνει τόσο σημαντική υπήρξε για την εποχή και το θεσμό της οικογένειας. Πλέον, αποτελεί κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς και της Κυπριακής παράδοσης, αφού χρησίμευε για την προίκα κάθε γυναίκας. Η διαφορετικότητα μεταξύ των κασελών, στο μέγεθος, τα διακοσμητικά σύμβολα και το ξύλο κατασκευής, είχε να κάνει με τα χρήματα που ξοδεύονταν για την παραγγελία της.

Σήμερα, είναι σπάνιο έως αδύνατο να βρεθούν τεχνίτες που φτιάχνουν ακόμη κασέλες, αφού ο θεσμός της προίκας καταργήθηκε και ο τρόπος ζωής των κατοίκων έχει αλλάξει. Το επάγγελμα αυτό σταμάτησε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Λίγες είναι αυτές που κατάφεραν να διασωθούν με την πάροδο των χρόνων και οι βρίσκονται σε μουσεία ή σε παραδοσιακά σπίτια χωριών. Στις πλείστες κασέλες, έχουν χαθεί τα δεδομένα για τον τόπο προέλευσης τους, τη χρονολογία ή τον ιδιοκτήτη τους, λόγω του ότι μεταφέρονταν συχνά από μια περιοχή σε άλλη ή σε αρκετές περιπτώσεις, οι κασέλες βρέθηκαν εγκαταλελειμμένες με την πάροδο του χρόνου.

Είναι φανερό, βλέποντας τα παραδοσιακά έπιπλα με σκαλιστή διακόσμηση, ότι το καθένα απ' αυτά είναι ένα αριστούργημα τέχνης, πόσο μάλλον αν σημειωθεί ότι οι τεχνίτες δεν είχαν τις ανέσεις της τεχνολογίας που μας διευκολίνει σήμερα, ούτε τη μάθηση, παρα μόνο όσα έβλεπαν γύρω τους.

Ωστόσο, σήμερα η ύπαρξη τέτοιων επίπλων, είναι σχεδόν αδιάφορη χωρίς καμία εκτίμηση και τίποτα που να θυμίζει την παράδοση του νησιού.

Μελετώντας λοιπόν τον παραδοσιακό χαρακτήρα της Κύπρου, αυτόν που άλλωστε δίνει ταυτότητα του τόπου καταγωγής ενός Κύπριου, έγινε προσπάθεια να ενταχθούν στοιχεία της παράδοσης, στο σύγχρονο design.

Παίρνοντας στοιχεία από τις παραδοσιακές κασέλες: το υλικό κατασκευής, ένα γεωμετρικό σύμβολο, το μέγεθος τους και από τις σύγχρονες μοντέρνες τάσεις επίπλων: την καινοτομία που επικρατεί, δημιουργήθηκε ένα επιτυχημένο πάντρεμα των δύο εποχών, χωρίς αποκλειστικά να θυμίζει τον συνηθισμένο τύπο κασέλας.

Το υλικό κατασκευής ερευνήθηκε ως προς την ανθεκτικότητα του και την εισδοχή του στη σύγχρονη κατοικία. Για πολλούς αιώνες και σε πολλές περιοχές το ξύλο υπήρξε το πιο διαδεδομένο οικοδομικό υλικό. Τα τεχνικά χαρακτηριστικά που του έδωσαν αυτή τη θέση το κρατούν ως σήμερα ανταγωνιστικό προς τα άλλα δομικά υλικά. Μερικές από τις ιδιότητες του ξύλου φωτίζουν άμεσα τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής του στη κατασκευή:

- Μικρό ειδικό βάρος
- Μεγάλες αντοχές, ικανοποιητικό μέτρο ελαστικότητας.
- Υλικό εύκολο στην κατεργασία
- Αυξημένες δυνατότητες μερικής ή και ολικής προκατασκευής.
- Υλικό φιλικό και «ζεστό». (Κατσαραγάκης, σελ. 1)

7 Προοπτικές εξέλιξης

Φτάνοντας στην τελική κατασκευή του πρωτότυπου επίπλου, παρατηρήθηκαν αλλαγές που θα βοηθούσαν στην εξέλιξη και την ένταξη του στις σύγχρονες κατοικίες.

Στο μετέπειτα στάδιο επανασχεδιασμού, χρειάζεται να γίνουν αλλαγές ως προς τη χρηστικότητα, την εμφάνιση και την ασφάλεια.

Καταρχάς, οι γωνιές που σχηματίζονται από τη ζικ-ζακ γραμμή, θα ήταν καλύτερα να γίνουν πιο ανοιχτές (εως και 90 μοίρες), ώστε να τοποθετούνται καλύτερα τα αγαπημένα βιβλία και άλμπουμ σε μια ευθεία σειρά. Μια άλλη λύση θα ήταν να εφαρμόζονταν επιπρόσθετα ραφάκια ενδιάμεσα τους για καλύτερο διαχωρισμό. Επίσης, λόγω του συγκεκριμένου σχεδιασμού, δημιουργούνται εχμυρά άκρα, έτσι χρειάζεται να καλυφθούν όλες οι μεριές, κυρίως στο άνω μέρος. Τέλος, εμφανισιακά, ένα πιο ανοιχτό χρώμα ξύλου η ένα άσπρο ουδέτερο χρώμα, θα προσαρμοζόταν καλύτερα και ευκολότερα στη σύγχρονη κατοικία. Μια άλλη προσέγγιση θα ήταν ο σχεδιασμός σύγχρονων μοτίβων, τα οποία να παραπέμπουν σε συμβολισμούς που έδιναν οι παραδοσιακές κασέλες (π.χ μοτίβα απο φύλλα και κλαδιά σε σύγχρονο σχεδιασμό, θα παρέπεμπαν σε συμβολισμούς όπως την ανθοφορία της ζωής).

Η συγκεκριμένη κατασκευή έχει τη δυνατότητα να δημιουργηθεί και με άλλα σύγχρονα υλικά, ακόμη και κτισμένη μέσα σε ένα δωμάτιο της κατοικίας.

Με βάση λοιπόν αυτές τις αλλαγές, θα μπορεί το νέο έπιπλο να δημιουργηθεί σε τελική μορφή και να ενταχθεί στο εμπόριο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κατσαραγάκης 2000

Ελισσαίος Σ. Κατσαραγάκης, *Ξύλινες Κατασκευές* (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π)

Λαϊκή Τράπεζα 1981

Λαϊκή Τράπεζα, *λαϊκοί τεχνίτες της Κύπρου* (Δήμος Λευκωσίας)

Παπαδημητρίου 2003

Ελένη Παπαδημητρίου, *Η Τέχνη του ξύλου στην Κύπρο* (Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού – Πολιτιστικές Υπηρεσίες)

Παπαδούρης 1993

Γλαύκος Παπαδούρης, *Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, Η χρήση του ξύλου όπως κληροδοτήθηκε στην οικοδομική παράδοση των μέσων και νεωτέρων χρόνων από την αρχαιότητα* (Ιδρυμα Πιερίδη)

Φαρμακάς 1993

Αντρέας Φαρμακάς, *Κυπριακή Λαϊκή Τέχνη, Ξυλόγλυπτες δημιουργίες στην Κύπρο* (Ιδρυμα Πιερίδη)

Mavrommatis 1996

Mavrommatis D Stelios, *The Birth and the Virtual Demise of the Traditional Cypriot Dowry Chest: Its Development, Construction and Symbolic Significance within the Context of the Historical Development of Furniture in Cyprus* (Faculty of Art and Design)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Συναντήσεις και συνομιλία με τους:

Ανδρέα Παυλίδη (ξυλογλύπτης)

Αθηνόδωρο Γεωργίου (Χαράκτης λαϊκών δημιουργημάτων και μουσικός παραγωγός)

Κώστα Κουζάλη (ιδιοκτήτης κασέλας Αγίων Τριφυθιάς)

Μυροφόρα Χριστοφόρου (ιδιοκτήτρια επίπλων στο χωριό Λιμνάτης)

Ξένια Άνιφτου (ιδιοκτήτρια κασέλας Λιμνατίου)

Σκευή Λιμνάτη (ιδιοκτήτρια επίπλων στο χωριό Λιμνάτης)

Επισκέψεις και φωτογράφιση υλικού από:

Βυζαντινό Μουσείο Λευκωσίας

Μουσείο Λαϊκής Τέχνης Λευκωσίας